

Asr Suresine Matematiksel Bir Yaklaşım

Ülkü Er

MA Candidate, North American University
Dept. Of Mathematics, berraebru@gmail.com

Doğan Yücel

Assist. Prof. Dr., Dep. of Oriental Philology
Int. Burch University, dogan.yucel@ibu.edu.ba
ORCID ID: 0000- 0001-6240-8886

Süeda Gül

English Language Teacher, suedagulapss@gmail.com

Emin Osman Uygur

Ph.D. Candidate Dept. of Oriental Philology,
Int. Burch University eminosmanuygurr@gmail.com

Metin Aysel

Clinical Psychologist, metin.aysel@yahoo.de

Beyza Aydın

Clinical Psychologist, aydinbeyza369@gmail.com

Özet

Kur'an-ı Kerim'in sureleri, ayetleri ve hatta çoğu zaman kelimeleri birçok manaya gelecek iekilde tefsir edilebilecek bir tarzdadır. Böyle olunca surelere ve ayetlere farklı yönlerden bakabilme imkanı doğmaktadır. Müfessirler de değişik zamanlarda farklı yorumlar getirmişlerdir. Bu çalışmada Asr suresinde geçen ifadeler Kurtubi ve Bediüzzaman'ın yorumları esas alınarak matematiksel bir bakış açısıyla ele alınmaya çalışılmıştır. KAr ve zarar kavramlarının neler olduğu cebir hesaplamaları kullanılarak ele alınmıştır. Asr suresinde geçen ifadeler sayı doğrusu, koordinat düzlemi ve bir dört bilinmeyenli denklem içerisinde gösterilmiştir. Yapılan modellemeyle surenin insana (bizce) anlatmak istediği mana sayılarla ortaya konulmuştur. Araştırmada döküman analizi kullanılmış ve elde edilen veriler yorumlanmıştır. Bu çalışmanın daha sonra yapılacak tefsirlerde de bir yöntem olarak kullanılabilceği sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Asr suresi, matematiksel yöntem, tefsir usulü.

A Mathematical Approach to Surah Asr

Abstract

Surahs, verses, and even words of the Quran are in a way that can be interpreted with many meanings. This way, it is possible to look at the suras and verses from different perspectives. The commentators have also brought different interpretations at other times. In this study, the expressions in Asr Surah have been tried to be discussed from a mathematical point of view, based on the comments of Qurtubi and Bediuzzaman. The concepts of profit and loss are

discussed using algebraic calculations. The expressions in the Asr Surah are shown in the number line, the coordinate plane, and an equation with four unknowns. With the modeling, the meaning that the sura wants to convey to people (in our opinion) has been revealed with numbers. Document analysis was used in the research and the obtained data were interpreted. It has been concluded that this study can be used as a method in later interpretations.

Keywords: Tafsir, Surah Asr, mathematical method, tafsir method.

Giriş

Kur'an-ı Kerim temelde bir inanç kitabıdır. İnanca dair meseleler önceliğini hep korur. Bununla beraber Kuran-ı kerim kendisini *yaş ve kuru ne varsa içinde bulunduran bir kitap* (En'am 6:59) olarak tarif etmektedir. Bu durum çoğunlukla sureler ve bazen ayetlerin belli bir dini, medeni, hukuki veya tarihi konuyu işlerken tali derecede fonda bir ilim dalına referanslar verilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kutsal kitaptan coğrafya, tarih, fizik, kimya, tıp, kozmografya vb. ilim sahalarına dair çıkarımlar yapılarak kaleme alınmış sayılamayacak kadar eser bulunmaktadır. Ayrıca önceki yüzyıllarda yaşamış âlimlerin ve bilim insanlarının farklı bilim dallarında eğitim aldıkları ve daha sonra bu alanlarla ilgili çok sayıda eser ürettikleri görülmektedir. Bu çalışmalar günümüzde de devam etmektedir (Zindani, 2014; Ersöz, 2020) .

Asr suresi ile ilgili bu çalışmada öncelikle tefsirdeki anlamlardan faydalanılarak bazı kavramlar; çeşitli matematiksel denklem, sayı doğrusu ve koordinat sistemi gösterimi ile açıklanmaktadır.

Öncelikle Kurtubi'nin (2003) asr suresi tefsirinden yola çıkılarak; zaman, zarar ve kar kavramları matematikte nasıl modellenebilir? sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Zaman kavramının insan için önemi vurgulanmak istendiği için Mevlana'nın (2015) bu yolculuğu cennetten başlatması özellikle dikkate alınmıştır. Çünkü insanın yolculuğu Allah'tan ayrılıp, dünyaya (Allah'tan ayrıldığı için çoğu alim tarafından dünya sürgün yerine benzetilmektedir) gelmesiyle başlamaktadır. İzbudak bu ayrılığı şu beyitleriyle anlatmaktadır: “Dinle, bu ney nasıl şikâyet ediyor, ayrılıkları nasıl anlatıyor: Beni kamışlıktan kestiklerinden beri feryadımdan erkek, kadın... herkes ağlayıp inledi. Ayrılıktan parça parça olmuş, kalb isterim ki, iştiyak derdini açayım. Aslında uzak düşen kişi, yine vuslat zamanını arar.” (2015, s. 1). Allah'tan firaktan kurtulmak için yapması gereken sorumlulukları ergenliğe giriş ile başlar. İnsan kendisine verilen bu ömrü, asr suresinde vurgu yapılan asr (zaman) kavramını değerlendirilmesi gereken bir nimet olarak ele aldığı ruhlar alemindeki rabbinden ayrılık cennete girişle bitecektir. Yani hüsranda olmayacaktır. Yazır, “insanın ömrü en kıymetli sermayesidir. Ne kazanacaksa onunla kazanacaktır. O ömr ise dehirden bir cüzdür. Onunla akmaktadır. Hattâ insan için dehir ömründen hattâ ömrünün içinde bulunduğ u lâhzasından ibaret gibidir. Kârsız geçen her lâhza, o nefis sermayeden heder edilen bir ziyan bir husrandır.” (1979, s. 6071) ifadeleriyle hüsrana zamanında yapılmayan işler sonucu beklenen son olarak ele alır.

Kur'andaki matematiğe dair çoğunlukla kelimelerin çeşitli ilim dallarındaki sayıları örnek verilmektedir. Mesela; ay kelimesinin oniki defa geçmesi gibi. Ancak bizzat sure ve ayetlerin

cebir ve hendese ile yorumuna dair bir çalışma bulunamamıştır. Bu bakımdan çalışmanın sahada bir ilk olması açısından oldukça önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı Asr suresinde üzerine yemin edilen asr/zaman kavramını matematiksel yönde açıklamaya çalışarak surein tefsirine yeni bir bakış açısı getirmektir. Bu noktadan hareketle Bediüzzaman'ın (1995a, s. 27-29) elindeki zamanı değerlendirip değerlendirmemesi bakımından insanın beş derece zarar ve beş derece kâr ettiğini anlattığı kısım matematiksel olarak bu sure üzerinde uygulanmaya çalışılmıştır. Böylece surenin tefsirine yeni bir açılım getirilmesi hedeflenmiştir. Çalışmada öncelikle Asr suresinin kısa tefsiri verilmiştir. Ardından matematiksel bir modelleme ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile surenin tefsirine yeni bir açılım getirilmeye çalışılmış ve doküman analizi kullanılmıştır.

Bediüzzaman'ın (1995a) insanın bu alemdeki yolculuğuna dair tarifi matematiksel olarak sayı doğrusu üzerinde gösterilmiştir. Yani insanın hayat yolculuğunun matematiksel gösterimi yapılmıştır. Asr suresindeki iman ve salih amel kavramları ise koordinat sisteminde çizimi yapılarak açıklanmıştır. Son olarak ise zarardan kurtulma yolları birinci dereceden dört bilinmeyenli denklem ile formüle edilerek gösterilmiştir. Çalışma Asr suresi ile tahdit edilmiştir.

Asr Suresi ve Zaman

1) Yemin olsun asra ki;

Kurtubi Asr suresini açıklarken; 'asr' kelimesini 'zaman' anlamında kullanmıştır. "Asrın, gece ve gündüz olduğu, öğleden sonra demek olduğu, bunun da güneşin zevali ile batışı arasındaki zaman olduğu, ikinci namazına yemin olduğu, bir diğer görüşe göre Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'ın asrına yapılmış bir yemin olduğu ve *asrın Rabbine yemin olsun* anlamında olduğu da söylenmiştir." (2003, s. 8/327-328). Bu yorumlara ilaveten *asr* bir gün, bir yıl, bir insan ömrü ve hatta insanın doğum öncesinden ölümü sonrasına kadar uzanan yolculuğu olarak da düşünülebilir (Bediüzzaman, 1995a, s. 21). Bediüzzaman "İnsan bir yolcudur. Sabavetten gençliğe, gençlikten ihtiyarlığa, ihtiyarlıktan kabre, kabirden haşre, haşirden ebede kadar yolculuğu devam eder." şeklinde insanın bu dünyadaki yolculuğunu beş madde olarak vermiştir (1995b, s. 223).

2) Gerçekten insan ziyandadır.

İlk ayette neden yemin edildiğinin cevabı ikinci ayettedir. Bu ayette *insan* ile kastedilen Ebû Salih'in İbn Abbâs'tan rivâyetine göre inanmayanlardır. İbn Zeyd, muhakkak bir ziyanda oldukları gibi zamanla bir eksiliş de içindedirler diye açıklamıştır. "İnsan" ile insan türünün kastedildiği de söylenmiştir. *Hüsrandan* kastın "İşlerinin sonu da hüsrân oldu" (Talâk 65:9) âyetinde de ifade edildiği üzere *ukubet ve ceza* olduğunu söyleyen müfessirler de olmuştur. Ayrıca *ziyan* ve *zorluk* da denilmiştir (Kurtubi, 2003, s. 8/329).

3) İman eden, salih ameller işleyen, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesna.

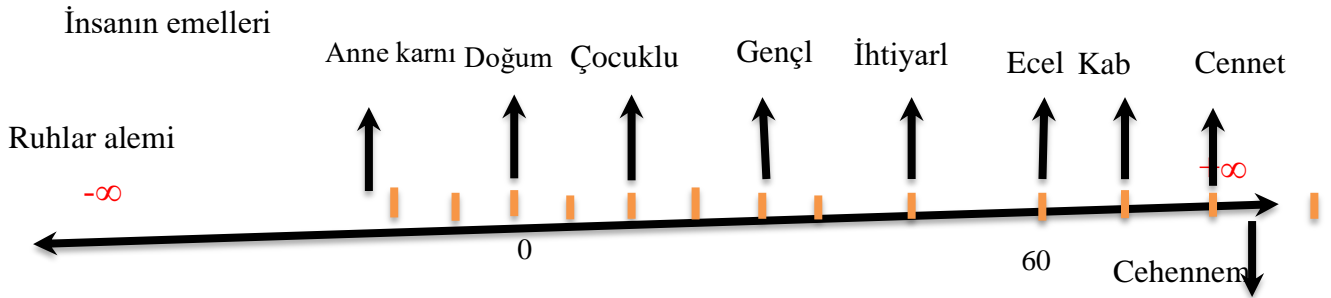
Bulgu ve Yorumlar

İnsanın yolculuğu ruhlar aleminde ruh üflendikten sonra insan için anne karnı ve çocukluk dönemiyle devam eder. Ama ruhlar aleminde başlayan bu yolculuk Mevlana'nın dediği gibi Allah'tan firaktan kurtulmak için yapması gereken sorumlulukları ergenliğe giriş ile başlar. İnsan kendisine verilen bu ömrü, asr suresinde vurgu yapılan asr (zaman) kavramını bir şükür nimeti olarak değerlendirdiğinde; ruhlar alemindeki rabbinden ayrılık cennete girişle bitecektir. Yani hüsranda olmayacaktır. Çünkü îman eden, salih ameller işleyen, birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır asr suresine göre. Fakat bu zamanı iyi değerlendiremeyenlerin ise kendilerine verilen süre hüsrana bitecektir. "Yemin olsun asra ki" ayetindeki yeminin cevabı "gerçekten insan hüsranda"dır" ayeti olduğunu söylüyor (Kurtubi, 2003, s. 8/329). İbn-i Abbas rivayetine göre "asr" kelimesi "zaman" anlamında düşünülürse; asr ve hüsrana kelimeleri arasında bir ters orantı olduğu söylenebilir. Çünkü insanın zamanı (asr) azaldıkça, (yani ömrü bitmeye yaklaşıyor) hüsrana ihtimali artar. Ancak inanan insanlarda durum tersine dönebilir. Zamanını iyi değerlendirirse sanki elindeki zaman çoğalırçasına ebedi bir cenneti kazanacak hale gelebilir. Böylece canlarını ve mallarını, karşılığında Cenneti almak üzere satanların hüsrana veya ziyana yerine kârı katlanır (Tevbe 9:111).

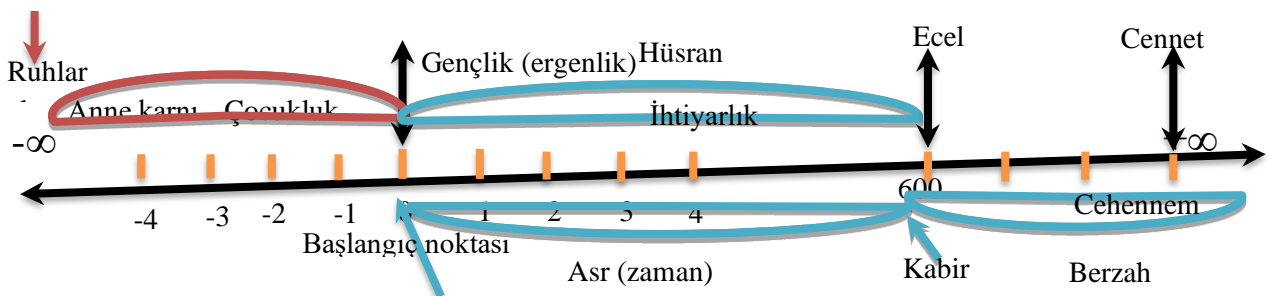
İnsanın Hayat Yolculuğu ve Matematiksel Görünümü

Sonu hüsrana bitme ihtimali olan insan ömrü "âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, sabavetten, ihtiyarlardan, dünyadan, kabirden, berzahtan, haşirden, sıratından geçer bir uzun sefer-i imtihan" (Bediüzzaman, 1995a, s. 31) şeklinde dokuz maddede sıralanan bir yolculuk olarak ele alınabilir. Bu durumda ilk iki ayetin açıklaması sayı doğrusu üzerinde gösterildiğinde her insanın hayat serüveni alttaki biçimde ortaya çıkmaktadır.

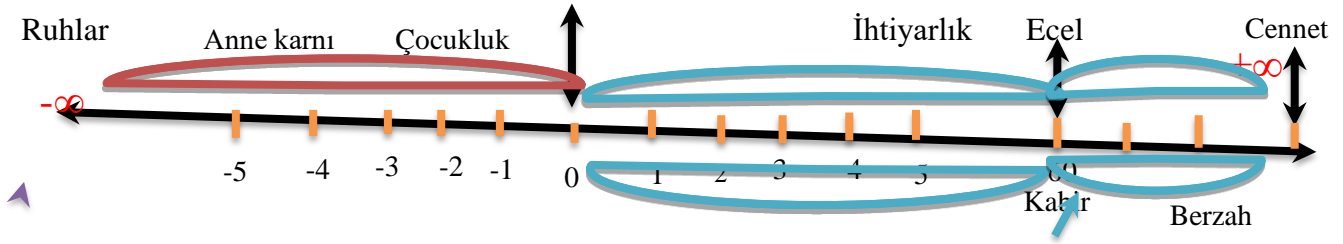
İlk sayı doğrusu üzerindeki gösterim her insanın normal dünya yolculuğunu göstermektedir.

İkinci şekil hüsrana uğrayan kişilerin hayat yolculuğunun sayı doğrusunda gösterimidir.

Üçüncü sayı doğrusu gösteriminde ise ömrünün sonunda kazançlı çıkan kişinin hayat yolculuğunu anlatmaktadır.

$x, y \in \mathbb{R}^+$ çoklukları ters orantılı çarpımı sabit ise bunların olup $y \cdot x = k$ ise $y = \frac{k}{x}$

Dünyaya gelen bir kişinin aldığı yolu x sembolü ile ifade edilirse; hız ile zamanın çarpımı yola eşittir. Yani yol ifadesi hız ile zamanın çarpımı şeklinde yazılabilir.

Yol: $x \rightarrow x = v \cdot t$ x : (Dünyada alınması gereken mesafedir.)

Buradaki terimlere doğru orantı ve ters orantı kavramlarının tanımları açısından bakıldığında ise; şu matematiksel yorum yapılabilir. Ayrıca altta doğru orantı ve ters orantı konularının tanımları bulunmaktadır.

$x, y \in \mathbb{R}^+$ ve $k > 0$ sabit bir reel sayı olmak: x ile y doğru orantılı ise: $y = kx$

$x, y \in \mathbb{R}^+$ çoklukları ters orantılı çarpımı sabit ise bunların olup $y \cdot x = k$ ise $y = \frac{k}{x}$

Doğru orantı eşitliğinde görüldüğü gibi yol: x ile hız: v doğru orantılıdır. Yani biri artarken diğeri de artmaktadır. Aynı zamanda biri azalırken diğeri de azalmaktadır.

Ters orantının tanımında görüldüğü gibi hız ile zaman ters orantılıdır. Yani hız artarken zaman azalmakta, diğer taraftan hız azalırken zaman artmaktadır.

Hız: $v \rightarrow v = \frac{x}{t}$ v : (Dünya çölündeki hızıdır. Bu hız Kadir-i rahime dayandığında artıyor.)

Zaman: $t \rightarrow t = \frac{x}{v}$ t : (Her kişiye bu dünya için verilen yaşam süresidir.)

Buradan çıkarılacak sonuç şu şekilde olabilir; zamanla hız ters orantılı olduğu için öncelikle Asr suresindeki “insanlar hüsranda, ancak iman edip salih amel işleyen ve birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesna” mealindeki anlamın aynı olabileceğidir. İnsana verilen zaman arttıkça nasıl ki insanın pişmanlıkları ve hüsrana artıyorsa matematikteki hız ve zaman kavramları arasındaki ilişki de aynı şekildedir. Yani hızla zaman ters orantılıdır. Biri artarken diğeri azalmaktadır.

Asr suresinin tefsiri zamanı değerlendirme açısından ters orantı ile ifade edildiğinde matematiksel olarak şu şekilde yazılabilir;

İnsan . Hüsrana = k (k : orantı sabiti)

İnsan 60 yıllık ömrü. Hüsrana = k

Kâr ve Zarar Elde Etme Açısından Asr Suresi

Surede insanın hüsrana uğramasına sebep olarak kendisine verilen sermayeleri zamanında düzgün ticaret yapamamasıdır. Bu durumda iki ihtimal ortaya çıkmaktadır: 1. Hüsrana uğrayan

kimse. 2.Kâr elde eden kimse. Bir futbol müsabakası gibi ele alınırsa her iki kimsenin de başlangıçta aynı sermayeye sahip olması beklenir. Bunlar nelerdir? Kendisini hüsrandan kurtaracak ve hatta kâr ettirecek olan göz, kulak, ruh, akıl gibi zahirî ve batınî duygulardır. Ayrıca kendisine ne yaparsa zarar, ne yaparsa kâr elde edeceğini anlatan bir kılavuz kitap ve yaptığı ticaretinin sonunda karşılaşacağı durumlarla ilgili kendisini uyaran bir uyarıcı da bulunmaktadır. Bunlar gerçek hayatta ticaret kanunu ve maliye müfettişi olarak da kabul edilebilir. Ticaretini yapacağı saha da hayatının geçtiği yeryüzüdür. Yeryüzünün insan için bir mücadele veya müsabaka meydanı olduğu ifade edilebilir çünkü sonucunda kazanmak ya da kaybetmek söz konusudur. İki ihtimalden birincisi devletin koyduğu ticaret kanunlarına uymayı kabul ederek ona göre ticaretini yapar ve sonucunda kârını kazanır. Devletin kendisine teklifi savaş döneminin başlangıcında mallarının devletin deruhtesine alınmasıdır. Bunu kabul eden birinci kimsenin kazanacağı kârlar; 1. Malların iade edilmesi, 2. Zor zamanda sattığından ilave ikramiye, 3.Ürettiği malları devlet kullandığından ücretleri yükselecek, 4. İşletme maliyetlerinden kurtulma, 5. İşletme döneminde kazanılan kâr alma. İkinci ihtimaldeki kimsenin kendisine güvenmesi sonucu uğradığı zararları ise 1. Savaşta mallarını muhafaza edememesi, 2. İşletme dönemindeki kârın elde edilememesi 3. Savaş sonundaki ikramiyeden mahrum kalma, 4. Fabrikadaki hammadde ve teçhizatın iş yokluğundan kıymetten düşmeleri, 5. Savaşta boş yere korumaya çalışma zahmeti ve savaşta emirlere karşı gelmeden dolayı hıyanetle suçlanma olarak sayılabilir (Bediüzzaman, 1995a, s. 27-29).

Birinci adam

Bir çiftlik veriliyor

Birinci adam çiftlik ve aletleri satıyor

Beş mertebe kâr içinde kâr kazanacak

Beş derece haseret içinde hasarete uğruyor.

İkinci adam

Bir çiftlik veriliyor

İkinci adam çiftlik ve aletleri satmıyor.

Kâr = Satış Fiyatı – Maliyet Fiyatı

Zarar = Maliyet Fiyatı – Satış Fiyatı

$Kâr \text{ yüzdesi} = \frac{kâr \text{ miktarı}}{maliyet \text{ miktarı}} \cdot 100$

$Zarar \text{ yüzdesi} = \frac{zarar \text{ miktarı}}{maliyet \text{ fiyatı}} \cdot 100$

Kâr = Satış Fiyatı – Maliyet Fiyatı

Satış fiyatı:1000 Maliyet fiyatı:1 →

Kâr = Satış Fiyatı – Maliyet Fiyatı →

Kâr = 1000-1=999

$Kâr \% = \frac{kâr \text{ miktarı}}{maliyet \text{ miktarı}} \cdot 100$

$Kâr \% = \frac{999}{1} \cdot 100=99900$

Zarar = Maliyet Fiyatı – Satış Fiyatı →

Zarar=0-0 =0

Zarar=0

$Zarar \text{ yüzdesi} = \frac{zarar \text{ miktarı}}{maliyet \text{ fiyatı}} \cdot 100$

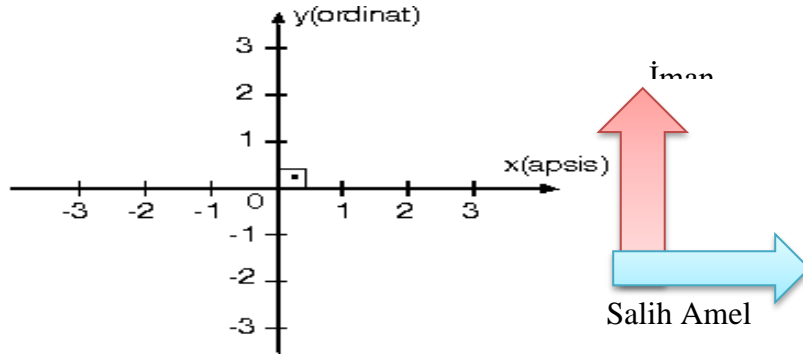
$$\text{Zarar \%} = \frac{0}{0} \cdot 100$$

$$\text{Zarar \%} = 0$$

Bu formüle göre surede geçen iman, salih amel, hakkı tavsiye ve sabrı tavsiye edenler ticaretin sonunda kârlı çıkanlar diğerleri ise zarar eden kimselerdir. İlk durumdakiler bire yüz kazanırken diğerleri hem mallarının tamamını kaybetmiş hem de mallarının yüz katı değerinde zarar etmiş olmaktadır.

Şekil 1

Asr Suresindeki İman ve Salih Amel Kavramları

X Eksenini İnsanın Ahlaki Yönü/ Y Eksenini İnsani Arş Yönü

Sıfır başlangıç noktasında insanın bu dünya çölündeki yolculuğu başlıyorsa diğer varlıklarla insan acizlik ve fakirlik açısından aynı düzlemde bulunmalıdır. Çünkü hepsi yaratılmış ve hepsi aciz ve muhtaçtır. Yani korkuları ve ihtiyaçları vardır. Bu yüzden insan kendinden farklı kendi gibi aciz olmayan, farklı bir düzlemde olan (koordinat düzleminde olduğu gibi) bir varlığa iman vasıtasıyla bağlandığında/sığındığında yükselişi dikey gerçekleşmektedir. İman aracılığıyla Allah'la arada oluşan ilişki dikey bir ilişkidir. Allah insandan ve diğer tüm varlıklardan farklı bir düzlemde. O yüzden tasavvufta dikey (amudi) yükseliş benzetmesi yapılır. Salih amel ise insanın diğer insanlarla muamelelerini göstermekte olup onlarla aynı düzlemde.

Zarardan Kurtulma Yolları

Hüsrandan yani zarardan kurtulmanın yolu iyi ve doğru işler yapmakla mümkündür. Anılan iyi ve doğru işler tövbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, Allah'ın rızası için sefer edenler (İslâm'ı anlatmak, cihad, yerine göre hicret, ilim elde etmek, insanları eğitmek, çalışıp helâl kazanç sağlamak gibi birçok alan girer) (Yıldırım, 2007). O rükû edenler, o secdeye kapananlar, iyilikleri yayanlar, kötülükleri önleyenler ve Allah'ın hudutlarını bekleyip koruyanlar (İmanın gerekleri, ibadetler, İslâm ahlâkına uygun davranışlar, İslâm'ın her alandaki hükümleri dâhildir) şeklinde maddelenmiş ve hayatlarının sonunda müjdelendikleri ifade edilmiştir (Tevbe 9:112).

Hüsranı engelleyip insanı kâra geçiren dört madde (iman, salih amel, hakkı ve sabrı tavsiye etme) bir formül hâline getirildiğinde

- 1) İman

- 2) Salih amel
- 3) Hakkı tavsiye etme
- 4) sabrı tavsiye etme.

$$\begin{aligned} a_1 x + b_1 y + c_1 z + d_1 t &= e_1 \\ a_2 x + b_2 y + c_2 z + d_2 t &= e_2 \\ a_3 x + b_3 y + c_3 z + d_3 t &= e_3 \\ a_4 x + b_4 y + c_4 z + d_4 t &= e_4 \end{aligned}$$

formülü elde edilir.

a, b, c sıfırdan farklı ve a, b, c, d gerçel sayılar olmak üzere $ax + by + cz + dt = 0$ denklemine *I. dereceden dört bilinmeyenli denklem* denir. Bu denklemin çözüm kümesi (x, y, z, t) şeklindeki dörtlü bileşenlerden oluşur ve sonsuz tanedir.

Katsayıları sıfırdan farklı gerçel sayılar olmak üzere,

$$a_1 x + b_1 y + c_1 z + d_1 t = e_1$$

$$a_2 x + b_2 y + c_2 z + d_2 t = e_2$$

$$a_3 x + b_3 y + c_3 z + d_3 t = e_3$$

$a_4 x + b_4 y + c_4 z + d_4 t = e_4$ sistemine *I. dereceden dört bilinmeyenli denklem sistemi* denir.

Yukarıdaki denklem sisteminde;

$$x = \text{iman}$$

$$y = \text{salih amel}$$

$$z = \text{Hakkı tavsiye etmek}$$

$$t = \text{sabrı tavsiye etmek.}$$

$$\text{iman} + \text{salih amel} + \text{Hakkı tavsiye etmek} + \text{sabrı tavsiye etmek} = e_1$$

Sonuç ve Tartışmalar

Bediüzzaman çalışmada verilen örnekle hüsrana yani zarara uğramamanın yolunu bir temsille yorumlamıştır. Bu temsile göre bir formül geliştirilmiş ve sonuçları ayetin temsiline göre ortaya konulmuştur. Bu yolla surenin tefsirine farklı bir yorum ve bakış açısı getirilmiştir. Ayrıca surede geçen kâr ve zarar matematiksel bir formülle realize edilmiştir. Hesap formülü sonucunda elde edilen kâr veya zararın boyutlarının ölçülmesi bir derece mümkün olmuştur. Ayrıca üçüncü ayette geçen kavramların matematiksel açıdan ne ifade ettikleri izah edilmeye çalışılmıştır.

İnsanın yolculuğu bir sayı doğrusuyla, elindeki zamanı değerlendirip değerlendirememesi itibarıyla kâr ve zararı birinci dereceden dört bilinmeyenli bir denklemle, son olarak da iman ve salih amel bir koordinat düzleminde gösterilmiştir.

Kur'an-ı kerimdeki ayet ve surelerin epey bir kısmı birden fazla manaya ve yorumlanmaya açıktır. Bu durum hem az sözle çok manayı ifade etmeye hem de benzer durumdaki her olay için geçerli olmaya imkan verir. Sure bir günün veya mesainin bitiş zamanı olan asr yani ikindi ile akşam arası döneme işaretle başlamaktadır. Bu durum gün sonunda zarar veya kârın hesabının yapıldığı dilimdir. Gün içinde zarara uğramamak için neler yapılması gerektiği ise diğer takip eden iki ayette ifade edilmektedir. Ticari doğruları yapanlar az bir emekle

sermayesinin katbekatını kazanırken öte yandan bir kısım insanlar ise sermayelerinin değerinin belki onlarca katı zarara uğramaktadır.

Kutsal kitaptaki ayetlerin mantık, edebiyat, dilbilim, felsefe, psikoloji, coğrafya, tarih gibi sosyal bilimlerle birlikte fen ve tıp gibi tecrübi ilimlerle tefsir edilirken artık cebir ve hendese ile de tefsir edilebileceği fikri ortaya konulmuştur. Böylece ileride yapılacak yeni çalışmalara bir kapı aralanması mümkün olmuştur.

Kaynaklar

İmam Kurtubi (2003). *El-Camiu Li Ahkami'l-Kur'an*. (Ter.: M. Beşir Eryarsoy), (19. Cilt), Buruc Yayınları.

Bediüzzaman (1995a). *Sözler*. Envar Neşriyat.

Yıldırım, S. (2007). *Kur'ân-ı Hakîm'in Açıklamalı Meali*. Define Yayınları.

İzbudak, V. Ç. (2015). *Mevlana Celaleddini Rumi*. Doğan Kitap

Bediüzzaman (1995b). *Mesnevi-i Nuriye*. Envar Neşriyat.

Zindani, A. (2014). *Kuranda İlmi Mucizeler*. Kayıhan Yayınları.

Ersöz, R. (2020). Kur'ân'daki Kıssa ve Mucizelerin Aklen İzahının İmkânı Üzerine, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 299-324.

Yazır, E. H. (1979). *Hak Dini Kuran Dili I-X*, 3. Baskı, Eser Neşriyat ve Dağıtım.